

OPPIKIRJAN OPPIMISKUORMAN LASKEMINEN x)

IRMA LEHTIPUU

Tampereen teknillinen oppilaitos

1. METODIANALYYSI

Voidaanko oppikirjan koko oppimiskuormaa esittää taulukoissa inventaariona, voidaanko sitä laskea ja esittää tuloksia, jotka olisivat luotettavia ja valaisevia? Sanastolaskentaa on tehty jo runsaasti, mutta kieliopin laskemisella ja frekvenssitutkimuksella ei ole vielä perinteitä.

Amerikkalainen W.F. Mackey esittää Language Teaching Analysis -kirjassaan inspiroivan metodianalyysin, jonka mukaan oppikurssin, joka edustaa tiettyä metodia, sisältö jaetaan foneettiseen, sanastolliseen, kieliopilliseen ja semanttiseen ainekseen. Oppikurssia laadittaessa ainesta on valikoitu (selection), se on jaoteltu tiettyyn järjestykseen (gradation), esitetty tietyllä tavalla (presentation) ja se kerrataan (repetition) kurssin aikana.

Valinnan tarkoitus on rajata kielen elementtien valtavasta määrästä oleelliset elementit, jotka esitetään mahdollisimman sopivassa järjestyksessä. Valikoinnin osakriteerejä ovat esim. kurssin kesto, tarkoitus ja taso, kielen tavoiteltu tyyppi ja aineksen määrä. Aineksen laatu määräytyy näiden perusteella, ja samalla otetaan huomioon elementtien omat frekvenssi-, käytökelpoisuus- ja opittavuusominaisuudet (Mackey 1969:164-198).

Jaottelu perustuu oppimispsykologisiin havaintoihin tehokkaasta ja taloudellisesta oppimisesta. Materiaalin järjestelyn tulisi olla järkevää ja analogisesti oikeata, normaaleja assosiaatioita suosivaa ja lisäksi siten orgaanisesti etenevää, että alkeista edetään asteittain kohti vaikeampia muotoja

x) Artikkelin perustuu Tampereen yliopistossa laatimaani pro gradu -työhön.

ja aluksi vältetään ristiriitaisia, monimutkaisia ja idio-
maattisia aineksia. Näin estetään retroaktiivinen ehkäisy
vahvistamalla opittua ainesta ennen uuden syöttöä. Samalla
säilytetään oppilaan mielenkiinto ja itseluottamus (Mackey:
204-229).

Metodianalyysia varten aineisto jaetaan luokkiin ja perus-
yksiköihin (unit), jotka vuorostaan jaetaan elementteihin
(item). Niitä voidaan laskea ja käsitellä tilastollisesti
taulukoissa summina ja käyrinä sekä muuntaa prosenttiluvuiksi.
Saatuja lukuja voidaan verrata mahdollisiin ideaalilukuihin
tai kielen frekvenssitutkimuksiin. Laskennan tuloksia arvioidaan
aineiston käsittelyn neljän edellä mainitun pääominaisuuden
(valikointi, jaottelu, esittäminen ja kertaaminen) yleisten
periaatteiden ja kunkin osakriteerin perusteella.

2. TUTKIMUKSEN KOHDE

2.1. Oppimiskuorman inventaario

Inventaario-käsite on peräisin The Linguistic Sciences
and Language Teaching -teoksesta, jonka tekijät vaativat, että
opetuskurssi olisi laadittava opetettavien elementtien inven-
taarion perusteella (Halliday 1968:201). Oppimiskuorma kattaa
kaiken aktiivisesti opittavan kieliaineksen, mutta myös osan
sellaisesta passiivisesta kuormasta, joka sisältyy englannin
kielen virke-, lause- ja lausekerakenteeseen ja jota traditio-
naalisesti pidetään tyyliseikkana eikä opeteta.

Mackeyn ideana oli vertailla eri metodeja (eli yksinker-
taistettuna tässä oppikirjoja) ja saada tulokset valaiseviksi
ja luotettaviksi keskinäisen vertailun avulla. Tässä tutki-
muksessa päädyttiin selvittämään yhden kirjan oppimiskuormaa
ja keksimään sellainen kieliopin laskentajärjestelmä, joka
kuvaisi ja osoittaisi numerollisesti sen oppimiskuorman.

Tutkimuksen kohteeksi valittiin Järven-Saramiehen aikui-
sille tarkoitettu englannin kielen alkeiskirja Come Along -
Mukaan vain (myöhemmin tässä: CAMV). Mackeyn laajasta ohjel-
masta otettiin sanaston ja kieliopin valikointi ja jaottelu.
Semanttiset vaihtelut sisällytettiin laskentaan erillisinä
elementteinä.

Tavoitteena oli esittää saatu materiaali kokonaisuudessaan taulukkoina. Näistä kävisi ilmi kunkin elementin ensimmäinen esiintymä ja esiintymien kokonaismäärä. Elementtien tunnistamiseksi kokeiltiin eri kielioppijärjestelmiä, mutta koska ei löytynyt vain yhtä sopivaa järjestelmää, päätettiin perustaa tutkimus CAMV:n oman materiaalin inventaarioon ja soveltaa kielioppeja kuhunkin tilanteeseen. Kriittisissä kohdissa tukeuduttiin etsimään sellainen yksinkertainen kieliopin esittämistapa, jolla asiat selviäisivät aikuisopiskelijalle tehokkaimmin.

2.2. Tutkittava oppikirja

2.2.1. Come Along - Mukaan vain oli kansalais- ja työväenopistojen virallinen, uusi englannin oppikirja, joka ilmestyi vuonna 1968. Sitä käytettiin pari kertaa vuodessa pidettävän valtakunnallisen loppukokeen peruskirjana. Kokeeseen osallistuneet ja siinä hyväksytyt ovat saaneet valtakunnallisen ja yhdenmukaisen kielitodistuksen.

Kielet ovat olleet opistojen suosituin oppiaine, mutta niissä on ollut myös eniten keskeyttämisä. Syyksi on mainittu sopivan kirjan ja motivaation puute. Tutkimuksen mukaan keskimääräinen kielenopiskelija on noin 27-vuotias nainen, jolla on kansakoulu pohjakoulutuksenaan. Hänen toiveenaan on saada käytännöllistä ja normaalia puhekieltä opettava oppikirja, jonka avulla oppii puhumaan. Toisella sijalla on toive oppia ymmärtämään puhuttua kieltä ja kolmannella kirjoitetun kielen tajuaminen (mm. Rantalaaho 1969:109-120).

Opistojen työvuosi on keskimäärin 26 viikkoa, ja kieliä opetetaan yleensä 2x45 min. viikossa. Aktiivisia työviikkoja kertyy näin 44-48 kahdessa vuodessa.

2.2.2. Audiovisuaaliset laitteet ja harjoituskirjat eivät ole syrjäyttäneet oppikirjaa, jossa esiintyvät kieli ja sen edustama kulttuuri tiivistettyinä. Samalla se sisältää oppimistavoitteet, perustuu tiettyyn metodiin ja oppimispsykologiseen suuntaukseen.

Oppikirja perustuu virallisiin oppiennätyksiin, mikäli sellaiset on. Mikäli kurssi lisäksi päättyy viralliseen loppukokeeseen, kirjan, opetustavoitteiden ja loppukokeen suhde saattaa

tulla vuorovaikutussuhteeksi: loppukoe tulee opetustavoitteeksi, joka alkaa määrätä opetuksen sisältöä ja käytettyjä mentelmiä. Täytyy laatia uusia kirjoja, jotka vastaavat paremmin loppukokeen vaatimuksia. Lopulta voidaan joutua uusimaan jälkeen jääneitä opetustavoitteita.

Kirjan laadinta ei ole suinkaan helppo tehtävä. Elementtien järkevän valinnan, jaon ja peräkkäisyyden lisäksi on ratkaistava aihepiiri, tekstin ja kieliopin suhde ja tehokas esitystapa. Aihepiirejä ovat perhe tai yksityinen päähenkilö, kulttuuri- ja muu informaatio, erilliset tarinat, joita sitten kielioppi myötäilee erillisenä, tai kieliopin opetus on kirjan perusta, jota tekstit kuvittavat. Jälkimmäisiä tekstejä on usein moitittu luonnottomiksi ja kuivakiskoisiksi. Sen tähden on vaadittu keskustelutekstejä elävästä elämästä. Näihin ei taasen sovellu systemaattinen kieliopin opetus. Opettajan tulisi olla selvillä, onko kirjan tekijä pyrkinyt laatimaan kirjan systemaattista vai kielellisesti runsaasti rönsyilevää opetusta varten.

Aikuisten on todettu oppivan parhaiten eksplisiittisesti selkeiden sääntöjen ja harkitun harjoittelun avulla (Ellegård 1973:19-24). Kun CAMV valittiin tutkimuskohteeksi, otettiin tehtäväksi myös sen kritisoiminen. Pääasiana oli tutkia, miten se vastaa niitä odotuksia, jotka asetetaan suomalaiselle aikuisopiskelijalle tarkoitetulle, käytännön kieltä opettavalle alkeiskirjalle, joka vastaa tiettyä kurssia ja päättyy viralliseen loppukokeeseen.

2.2.3. Kirja on tarkoitettu käytäväksi läpi kahdessa vuodessa, jolloin sen 43 kappaletta, joista kolme on kaksoiskappaletta, ehdittäisiin käsitellä kukin yhden illan kokonaisuutena. Kirjassa on kolmisenkymmentä keskustelukappaletta ja loput yksinpuheluja, pari matkailukappaletta, sanomalehti uutinen sekä kirje. Kirja kertoo hauskaasti nelilapsisen englantilaisen perheen elämästä.

Käytännössä näiden 40 tekstin käsittely vei kaikilta ryhmiltä kolme vuotta. Kirjaa moitittiin vaikeasti jäsenyväksi ja runsasantiseksi. Lopullinen tutkimuskohteeksivalinnan peruste oli juuri omakohtainen kokemus sen opettamisesta sekä tiivis 40-tekstinen muoto, joka salli oppimiskuorman arvioinnin kappaleittain.

Kirjan ulkoasu on yhtenäinen: kappaleiden pituus on keskimäärin 270 sanaa; alkupuolella 232 ja loppupuolella 307 sanaa.

Tämän tutkimuksen ulkopuolelle jätettiin se lisäsanasto, joka annetaan sanastossa, kieliopissa, harjoituksissa ja kahdessa-toista Your Memobook -nimisessä idiomiluettelossa kappaleiden lopussa.

3. LASKENTA

Tutkimus oli vaikeata, koska yksityiskohtaisia malleja ei ollut ja koska kielioppien kirjava terminologia sekä lähtökohtien ja termien laajuuden ja sisällön perusteelliset erot vaikeuttivat elementtien tunnistamista. Työn aikana elementtien valintaperusteita testattiin, vaihdeltiin ja niiden ryhmittelyä muutettiin, ja laskenta oli siksi tehtävä "käsini". Kielioppi laskettiin kahden eri järjestelmän mukaan.

Sekä sanastosta että kieliopista laskettiin kappaleittain uudet eri elementit (new different items), juoksevat elementit (running items) ja CAMV:n erikoisen luonteen takia vain kerran esiintyvät elementit (items with only one occurrence). Elementit ryhmiteltiin sanastosta sanaluokkakohtaisesti ja kieliopissa perusyksiköittäin. Tämän lisäksi laskettiin kunkin elementin oma esiintymien määrä.

Lopuksi kieliopin ja sanaston elementit asetettiin omaan taulukkoonsa, jossa ylhäällä oli kappaleiden numerot ja sen alle merkittiin tiedot kappaleen elementtien määrästä eri sanaluokissa ja perusyksiköissä em. kolmena otsakeryhmänä. Tietokonekäsitteilyssä saatiin taulukosta elementtien kasvava summa kappaleittain yhteenlaskettuna. Samaten saatiin kaikkien sanaluokkien ja perusyksiköiden määrät eri otsakeryhmissä ja lopuksi otsakeryhmien kokonaismäärät. Tulokset esitettiin taulukoihin koottuina summina ja prosentteina.

Yksi jaottelun arviointiperuste on toistuvuusindeksi (intake-ratio). Elementtien kokonaismäärät jaetaan eri elementtien määrällä, ja näin saadaan selville, montako kertaa elementti toistuu kirjassa. Mitä useammin se toistuu, sitä paremmin oppilas oppii sen.

4. SANASTO

4.1. Elementtien valinta

Sanaston laskeminen pidettiin omana kokonaisuutenaan, jolloin

rakenteet, taiputus ja idiomit jäivät kieliopin laskentaan. Sanojen eri merkitykset laskettiin eri sanoiksi. Eri sanoiksi laskettiin myös pronomien ja apuverbien eri muodot samoin kuin yhdyssanojen eri osat ja lisäksi ne merkitykset, jotka olivat muuta kuin osiensa summa.

Substantiivit, verbit, adjektiivit, adverbit, numeraalit olivat oma luokkansa. Mackeyn ohje oli muodostaa rakennesanojen (structure words) ryhmä osaksi kieliopin laskentaa. Nämä "noin 200 sanaa, jotka muodostavat kielen rungon" (Mackey 1969:195, 214) sisällytettiin tässä tutkimuksessa kuitenkin sanastotutkimukseen, jotta saataisiin selville sanojen kokonaismäärä ja kappaleiden pituus. Irtoilmaukset ja erittelemättömät sanat muodostivat oman luokan. Useat partisiipit määriteltiin funktionsa perusteella adjektiiviksi tai substantiiviksi, jolloin verbien ryhmä on vastavasti pienempi. Kaikkiaan sanojen määrä on hieman todellista suurempi, mutta kuvastanee näin paremmin todellista oppimiskuormaa.

4.2. Numerotuloksia

CAMV:ssa on yhteensä 10773 sanaa ja erilaisia sanoja on 2304, joten toistuvuusindeksi on 4.7. Tämä indeksi on alle vähimmäis-suosituksen, joka on noin kuusi.

Erilaisten uusien sanojen enimmäismääräsuositukset vaihtelevat aika paljon. Kun suositukset esittävät kuuden vuoden kurssiin 1500-3000 sanaa, käytäntö vaihtelee 500-1500 sanaan vuodessa (Mackey:161). Suomen peruskoulun englannin kielen uusissa tavoitteissa on noin 1000 sanaa. Saksan aikuisopiskelijoille tarkoitettu Volkshochschule-kurssitutkinto edellyttää 2000 sanan tuntemista. Colin Blackin tutkimusten mukaan kolmen suomalaisen keskikoulun englannin kielen oppikirjan uudet sanat vaihtelivat 900-2000 sanan välillä. (Black 1971:14-15). Näihin verrattuna CAMV ylittää maksimituloksiin. Uusiin sanoihin voidaan laskea mukaan vielä muualla kirjassa annetut noin 340 eri sanaa.

Keskimäärin kappaleessa on 58 uutta sanaa, alkuosassa 61 ja loppupuolella 54. Ääriarvot ovat 33-100. Jos kaikki uudet sanat otetaan huomioon, olisi oppilaan opetettava kahdessa vuodessa 56 sanaa illassa (90 min.) ja kolmessa vuodessa 32 sanaa. Näidenkin oppiminen vaatii jatkuvaa ahkeruutta ja hyvää muistia.

Hyvää muistia tarvitaan erikoisesti siksi, että kirjassa on 1276 sanaa, jotka esiintyvät vain kerran. Kappaletta kohden niitä tulee 32, alkuosassa 24 ja loppupuoliskossa 40 eli 74% kaikista uusista sanoista. Ääriarvot ovat 7-61. Jopa ensimmäisessä kappaleessa tällaisia sanoja on 12 ja toisessa 10. Loppupuolella on kymmenkunta kappaletta, joiden uusista sanoista vain yksi toistuu ja sekin usein vain samassa kappaleessa. Sanaluokittain uusista sanoista on eniten substantiiveja, 50%, verbejä on 20%, adjektiiveja ja rakennesanoja kumpiakin 10% ja adverbeja noin 6%. Verrattuna koko kieltä kattaviin prosenttilukuihin substantiiveja on liikaa muiden sanaluokkien kustannuksella. Substantiiveista ei toistu 65%. Juuri näitä turhia sanoja olisi voinut ja pitänyt karsia kokonaisuuden parantamiseksi. Virheenä on pidettävä sitä, että 20% rakennesanoistakin esiintyy vain kerran.

4.3. Sanojen valinta

Numeroista voidaan päätellä tekijöiden pyrkineen antamaan opiskelijoille mahdollisimman laajan passiivisen sanavaraston.

Sanastoa tutkittiin parin lisätutkimuksen avulla. Ensiksi tutkittiin sanat, jotka esiintyvät kuusi kertaa tai useammin. Rakennesanoja lukuun ottamatta näitä sanoja oli vain 160. Rakennesanojen esiintymät olivat tietysti huomattavan runsaat. Niistä tavallisimmat olivat the (445), I, you, a/an ja it. Substantiiveista yleisin nimi oli Dickson (175) ja sitten Kate (59), Mummy (44), Daddy (35) ja muiden perheenjäsenten nimet. Yleisnimistä tavallisimmat olivat lesson (41, otsakkeissa), day (31), child (23), car, pound, way, man, street ja year. Verbeistä be (559), have (97), go (44), know, ja see. Adverbeista here, now, up ja much, adjektiiveista good, new, old ja late/last, lukusanoista two ja hundred. Yleisiä olivat sanat well ja oh. Näin pieni sanasto ei riitä käytännön puhevalmiuden syntymiseen. Varsinkin Mummy ja Daddy -sanojen jatkuva esiintyminen on turhaa aikuisopiskelijan kirjassa.

Toiseksi vertailtiin Ahdin Frekvenssisanaston 2000 sanaa ja CAMV:n 2000 sanaa, joissa havaittiin olevan 1100 yhteistä sanaa. CAMV:n muut 900 sanaa ovat konkreettisia ilmaisuja: esineiden, vaatteiden, eläinten, ruokien, urheilulajien nimiä sekä lukuisia paikannimiä. Ahdin luettelo käsittää joukon abstraktisempia sanoja

ja aikuisen ihmisen nykypäiväisen elämän ilmiöiden nimityksiä. Vaikka ruokien ja vaatteiden nimityksiä pitää olla kirjassa, on CAMV:ssa paljon turhia sanoja, kuten esim. armour, dummy, monologue, heart-healer, monster, chatter-box, gouty, groan, wail jne., mutta sieltä puuttuu seuraavia: able, bird, deep, dirty, heavy, husband, journey, piece, shy, thick, thin, wild, ja wise. Lisäksi odottaisi tapaavan suomalaiseseen ympäristöön ja historiaan kuuluvia sanoja, kuten republic, party, capital city, Prime Minister, politics, boundary, Second World War, custom, summer cottage, birch, spruce, pine, pier, potato, sausage, rock, wood jne., joilla tavallinen suomalainen voisi kuvailla omaa taustaansa. Kirjassa ei mainita sanoja divorced, pregnant, charter flight, subtenant, detached house, terrace house jne. Englantilaisesta herttaisesta perhepiiristä irrottaudutaan vain tekemällä matka Roomaan ja Itä-valtaan, ja luetaan uutinen autokolarista.

Epäpsykologisesti kirja ei mainitse Suomea ja suomalaisia tuotteita missään. Suomalainen tarvitsee kieltä nykyään erityisesti turistina, mutta myös isäntänä omille vierailleen. Monet haluavat ymmärtää filmeissä ja TV:ssä käytettyä kieltä. Vieraskielisen tekstin lukemisen taito ei kosketa ihmistä niin läheisesti kuin taito selvittää vieraskielisessä puhetilanteessa. Sanojen valikoinnissa pitäisi ottaa huomioon myös suomalaisia frekvenssitutkimuksia ja luopua perhepiiristä ainoana aihemaailmana.

5. KIELIOPPI

5.1.

Kieliopin analyysistä tuli tutkimuksen pääosa. Kielioppi laskettiin kahteen kertaan, joista ensimmäinen perustui Mackeyn perusyksiköihin, joihin lisättiin pari uutta. Mackeyn esitys kieliopin perusyksiköiden ja elementtien tunnistamisesta on yksityiskohdissaan epäselvä. Hänen terminsä ja käsittelytapansa viittaa strukturaalikielioppiin. Lähteinä ehdotetaan mm. Hornbyn, Palmerin, Friesin, Jespersenin ja Thorndiken verbi- ja lauseketutkimuksia (Mackey:191-192).

Kieliopin analyysi koostuu virkerakenteen (clause structure), idiomaattisten sanaliittojen (collocation) sekä lausekkeiden (phrases) sekä lauseiden rakenteen, lausekaavioiden (clause structure) luokituksesta ja laskemisesta. Lausekaavioita lasket-

taessa ei käytetty Mackeyn ehdottamia lähteitä, vaan mallina olivat Robertsinkin transformaatiokieliopissa esittämät ydinlauseet. Mackey ei esitä ratkaisua aikamuodon ja lausetyyppien kirjaamiseksi, joten nämä laskettiin uusina perusyksikköinä.

Elementtejä saatiin yhteensä 9690. Toistuvuus oli 14, kun erilaisia uusia elementtejä oli 682. Tulokset näyttivät tilastollisesti pullistuvan verbirakenteen kohdalla. Tilastollinen virhe oli se, että elementit esiintyivät alkukappaleissa, joten loppukappaleet näyttivät olevan helppoja. Irrallisten elementtien luettelot olivat epäsystemaattisia.

5.2.

Toisessa kieliopin laskussa pyrittiin korjaamaan edellisen laskennan virheet. Se perustui ns. systeemisen kieliopin perusyksiköihin, joita ovat virke- ja lauserakenne, verbaali-, nominaali-, adjektiivi- ja adverbialilausekkeet. Monen ratkaisun malli löytyi J.Mch. Sinclairin kieliopista A Course in Spoken English: Grammar. Ratkaiseva löytö oli sentence structure -käsitteen selkeä jaottelu vapaan F-lauseen ja alistetun B-lauseen väliseksi suhteiksi. Sen perusteella kirjan virkkeet voitiin määritellä Sinclairin symbolikieltä mukaillen sekä laskea ja kirjata taulukoihin 80 eri virketyypin ryhminä. Näistä tosin toistuu vain 28, jotka edustavat tavallisimpia F, FF ja FFF-tyyppisiä ja F-lauseen ja B-lauseen helpohkoja ryhmityksiä. Virkerakenne on oma mielenkiintoinen tutkimuskohteensa, jota olisi syytä käsitellä jopa alkeiskirjassa. Suomalaiselle ovat jotkut ns. kontaktivirkkeet ja epäsuorat yes/no -kysymykset erityisen vaikeita. Niitä olisi selostettava, jos niitä esiintyy aivan alkukappaleissa.

Osa kirjan virkkeistä on todella raskaita ja vaikeita. Ne ovat erityisesti kasaantuneet neljään kappaleeseen. Niihin on yritetty mahduttaa liikaa asiaa, ja tuloksena on, että kappaleen varsinaisen kielioppiasian opettaminen vaikeutuu.

Kappaleittain virkkeiden keskimääräinen pituus saatiin jakamalla sanojen kokonaismäärä virkkeiden lukumäärällä. Määriteltäessä kappaleen vaikeutta nämä luvut kertoivat paljon enemmän kappaleiden tasosta kuin virkkeiden kokonaismäärä, koska virkkeiden määrä on kääntäen verrannollinen kappaleen virkerakenteen vaikeuteen.

5.3.

Kielioppianalyysin keskeinen kohde oli verbaalilauseke, käsitelläänhän sitä CAMV:ssa 22 kappaleessa. Barbara Strangin Modern English Structure antoi sysäyksen yhdistää muoto ja aikamuoto yhteen. Siten tässäkin tutkimuksessa elementtinä on verbin muoto lyhennettynä ja täydellisenä suhteessa subjektiin ja kielteiseen sanaan. Näiden keskinäiset vaihtelut laskettiin siis verbin myönteisiksi, kielteisiksi, kysyviksi ja kielteiskysyviksi muodoiksi. Samaten oli mahdollista eritellä nominien kiellot, wh-kysymykset, kysymysliitteet, käskyt ja kiellot. Tavallisten verbien muoto liitettiin myös kieliopilliseen funktioon. Täten kirjattiin mm. erilaiset partisiippien ja infinitiivien käytöt. Lopuksi laskettiin yhdistetyt muodot. Moninkertainen laskenta antaa suhteellisen oikean kuvan oppimiskuormasta.

Tarkan laskennan takia elementtejä erotettiin 568, mutta niistä oli idiomeja yli kaksisataa. Kun kieliopin elementtien uusien elementtien määrästä 42% on verbaalilausekkeessa, on verbi-elementtejä elementeistä vain 23%. Niiden toistuvuus on 5.3. Tähän on syynä idiomien huono toistuvuus, joka on vain 1.6, sekä epäsuunnollisten verbien muotojen toistuvuusindeksi 1.9.

Lopullisesta taulukosta käy ilmi eri aikaluokkien osuus lausetyypeittäin määrällisesti ja prosentuaalisesti. Kirjan finiitti-verbilausekkeista on 70% myönteisiä ja niistä vuorostaan 70% on preesensissä. Näistä puolet on to be -verbin muotoja, joista is on ylivoimaisin. Näin kirja opettaa yhtä elementtiä erittäin paljon. Vaikka puhekieli olisikin ilmaisultaan yhtä köyhää ja käyttäisi lähinnä seuraavaksi CAMV:n tavoin käskyjä ja futuurimuotoja imperfektimuotojen ohella ja jättäisi muut aikamuodot harvinaisina pois, oppikirja ei voi tehdä sitä. Sen täytyy opettaa kaikki muodot hyvin, varsinkin jos niitä testataan loppukokeessa.

Toisaalta CAMV sisältää runsaasti muotoja, joita kirja ei selosta missään. Näitä ovat being, you'd better, I'd love to, neither do I, tell her to hurry up, know how to, the first to appear, wait for him to appear, passiivi relatiivilauseen vastikkeena, partisiipin käyttö attribuuttina jne. Luetteloa voi jatkaa, mutta tästäkin käy ilmi, ettei kirjan mahdollisuuksia ole hyödynnetty.

Kielioppi mainitsee eräitä rakenteita, jotka puuttuvat tekstistä. Näitä ovat muodot cannot, you've, dare, be able ja monet muut. Lisäksi muotojen jako ja järjestys eivät ole hyvät. Esimerkiksi muoto I was esiintyy vain kaksi kertaa kirjan lopussa jne.

Kirjan kieliopin yleinen piirre on, että se seuraa tiettyä traditionaalista järjestystä ja täten kokoaa käsiteltäväksi ilmiöitä, jotka ovat esiintyneet tekstissä jo useita kertoja. Kun suuri osa materiaalia tekstissä jää vaille selitystä eikä kieliopin esityksille löydy esimerkkejä tekstistä, syntyy kirjasta sekava opetuskokonaisuus, jota hankaloittavat tekstissä ennen aikojaan esiintyvät oudot rakenteet. Aikuisopiskelija kaipaa näiden selityksiä, kun taas nuorempi opiskelija voi sivuuttaa nämä ilmiöt vaatimatta itseltään täydellistä asian hallintaa.

5.4.

Kirjan kielioppia on eräs englantilainen kollega myös kehu-
nut. On totta, että esimerkiksi pronominit on käsitelty hyvin. Sen sijaan nominaalilauseketta, kuten esim. artikkeleja ja monikkoa, on käsitelty lyhyesti verrattuna tekstissä esiintyviin lukuksiin määre- ja kongruenssitapauksiin. Nominaalilauseke on mielenkiintoinen, koska sen rakenne on hyvin vapaa ja se voi olla erittäin mutkikas. Suurin osa rangin vaihtoa esiintyy juuri nominaalilausekkeessa. Lisäksi lauseke toimii monissa funktioissa.

Nominaalilauseke analysoitiin tunnistamalla elementit muodon, taivutuksen, määreiden ja funktion perusteella ja laskemalla idiomattiset ilmaukset erikseen.

Määreet jaoteltiin etu- ja jälkimääreisiin. Erilaisia etumääreitä on noin 130, joista suurin osa on sellaisia erikoisia artikkelin käytön poikkeuksia, joita kielioppi ei mainitse. Suomalaiselle artikkelin käyttö on vaikeaa, ja esim. rakenne a nice flower muuttuu usein muotoon nice a flower, koska artikkelin luullaan olevan aina juuri substantiivin edessä. Alkeiskirjassa olisi aluksi käytettävä vain etumääreiden perusmalleja. Jälkimääreitä esiintyy 100 prepositiilausekkeena ja mm. 40 lause- ja verbaalimääreinä. Nämä ovat suomalaiselle vaikeita, joten niitä olisi pitänyt erikoisesti selittää.

Tutkimuksessa ei päästy määreiden yksittäiseen synteettiin kuvaamiseen. Esimerkiksi seuraava määre paloiteltiin seitsemäksi nominaali- ja viideksi verbaalielementiksi: "I should not say you're the right person to be criticizing someone else's principles about bringing up children" (CAMV, Lesson 36). Jotta tällaisen lausekkeen oppimiskuurma olisi saatu esille yhtenäkin elementtinä, se olisi pitänyt "jyvittää" vastaavalla pistemäärällä. Subjektit tutkittiin erikseen ja niiden huomattiin olevan yleensä lyhyitä. Kuitenkin liian paljon raskaita appositio-määreitä esiintyi subjektienkin yhteydessä. Kieliopin juoksevissa elementeissä on eniten nominaalilausekkeen elementtejä, 3285 (29%), mutta koska eri elementtejä on vain 293, toistuvuusindeksi on 11.2. Kuitenkaan 143 (49%) elementtiä ei toistu. Nämä ovat idiomeja ja epätavallisia määreitä.

5.5.

Adjektiivi- ja adverbiaalilausekkeen elementit tunnistettiin samoilla perusteilla kuin nominaalilausekkeen. Prepositiolausekkeet liitettiin omana alaryhmäänään adverbiaalilausekkeeseen. Adjektiivilausekkeeseen laskettiin adjektiivien predikatiivien käyttö, mutta jätettiin pois niiden attributiivinen käyttö substantiivien yhteydessä, joka tuli jo lasketuksi nominaalilausekkeessa. Adjektiivien ja adverbiaalilausekkeiden prosenttimäärät ovat lähes yhtä suuret, kuitenkin adverbiaalilausekkeiden hieman suuremmat prepositiolausekkeiden takia. Niitä on elementtien kokonaismäärästä 4-5%, eri elementeistä 10-11%; toistuvuusindeksit ovat 4 ja 5.

Kielioppi opettaa vertailumuodot ja adverbien muodon. Vertailumuodosta on liian vähän esimerkkejä tekstissä, useimmat epäselvät muodot esiintyvät vain kerran, samoin adverbien more/most -vertailu. Adjektiivien jälkimääreitä esiintyy peräti 51 tapaus, joita olisi pitänyt selittää jotenkin.

Teksti tarjoaa paljon muita ohimeneviä elementtejä, joista ei ole mainintaa kieliopissa. Näissä lausekkeissa olisi ehkä pitänyt antaa kovin erikoisista ja suomalaiselle vaikeista muo-

reisiin, joita 73. Vain in, on ja at ovat näistä yleisiä. Lisäksi muita suhteita esiintyy 90 lausekkeessa.

5.6.

Lopuksi koottiin lauserakenne-osaan tiedot lauseiden "muodosta". Pääosan muodostaa kieliopin ensimmäisestä laskusta otettu ydinlausekelaskenta. Tämä mukailtu verbimallien merkitsemistapa sisältää myös joukon monimutkaisia ja yhdistettyjä rakenteita. Transitiiiviverbi + objekti -rakenne on yleisin to be -verbin rakenteiden ohella. Lauserakenteeseen kuuluu myös lyhennettyjen lauseiden ja lauseen alku- ja loppujärjestelyjen analyysi. Elementtejä kertyi 119, jotka esiintyvät yhteensä 2625 kertaa, joten toistuvuusindeksi on 22. Vain kerran esiintyvät 29 elementtiä ovat hyvin erikoisia lausejärjestelyjä, jotka olisi voinut jättää pois. Väärin on mielestäni jättää subjektia ja verbin yhdistetyn muodon apuverbiä pois alkeiskirjan keskustelustakaan, sillä opiskelijan pitäisi ensin tottua normaalisanajärjestykseen ja verbin rakenteeseen, vasta sitten häntä voi opettaa soveltamaan puhekielen vapauksia omaan ilmaisuunsa.

5.7. Lopputilastot

Kieliopin elementtien kokonaismäärä on 11478 ja eri elementtien määrä 1338, joten toistuvuus on 8.6. Kieliopin ensimmäiseen laskentaan verrattuna elementtien määrä kaksinkertaisui ja toistuvuus pienentyi. Lähes puolet elementeistä esiintyy vain kerran. Kappaletta kohti on juoksevia elementtejä 287, alussa 246 ja lopussa 327. Ääriarvot ovat 108-478. Erilaisia uusia elementtejä on kappaleessa keskimäärin 33, alussa 38 ja lopussa 29. Ääriarvot ovat 19-64. Vain kerran esiintyviä elementtejä on kappaleessa 17, alussa 12 ja loppupuoliskolla 21 eli 72%. Sama prosenttisuhde esiintyy sanastossa. Ääriarvot ovat 0-31.

Kahden vuoden kurssissa on opittava noin 30 uutta elementtiä illassa (90 min.) 46 viikon aikana, mutta vastaavassa kolmen vuoden kurssissa elementtejä on noin 20 iltaa/viikkoa kohden. Hyvin suunnitellussa opetuksessa tämä oppiminen saattaa onnistuakin.

6. TILASTOJEN ILMAISEVUUS

Tutkimuksen alkuvirkkeen kysymykset ovat vielä vastaamatta. Mikäli tiedetään mitä lasketaan, voidaan tietystikukin elementti laskea ja samalla tutkia sen jakoa ja peräkkäisyyttä tekstissä ja arvioida sen merkitystä oppimistapahtumassa. Kokonaisu-määriä, prosenttilukuja ja toistuvuutta tutkimalla saadaan paljon tietoa kirjan aineksesta ja eri perusyksiköiden keskinäisistä suhteista.

Tämä tutkimus oli kokeilua, jonka pätevyyttä ei tiennyt ennen kuin koko laskenta oli valmis. Pätevyyden arvioimiseksi otaksuttiin, että jotkut - kokemuksesta tunnetut - kappaleet ovat helppoja ja toiset erittäin vaikeita. Kun kappaleet merkittiin helpoiksi tai vaikeiksi taulukkoon ja siihen lisättiin tiedot samoin symbolein molemmista kieliopin laskuista ja sanaston laskennasta siten, että vaikeustason määräsi elementtien suuri tai pieni luku, voitiin verrata, kuinka ilmaisevia tilastot ovat osoittamaan kappaleen oppimiskuormaa. Virkerakenne lisättiin mukaan siten, että vaikeustason määrittä virkkeen sanojen määrä.

Helpoimman ja vaikeimman kappaleen kohdalla tulos oli täysosuma, mutta myös monen muun kappaleen tulos vastasi melko tarkoin otaksunsa. Juoksevat elementit eivät olleet kovin ilmaisevia, ja kieliopin ensimmäisen laskennan "eri elementit" olivat väärässä koko loppupään kappaleiden osalta, mutta muut "eri elementit" ja virkerakenne selittivät kappaleen oppimiskuormaa aika hyvin. Osa tilastojen "erehtymistä" voidaan selittää siten, että eräät kappaleet tuntuvat vaikeilta raskaiden virke- ja nominaalirakenteitten takia, jotka esiintyvät oudon aihepiirin ja vaikeantuntuisten sanojen yhteydessä, vaikka opetettava kieliopin asia olisikin helppo. Passiivin opetus tulee CAMV:ssa ras-kaaksi, kun sitä opetetaan kappaleessa, jossa on 94 uutta sanaa ja 183 nominaalilauseketta. Toisaalta helppo virkerakenne ja tuttu sanasto tekevät helpommaksi oppia vaikea kieliopin kohta.

7. Loppupäätelmä

Tutkimuksen aloitusvuoden jälkeen on ilmestynyt jatkuvasti uutta erinomaista kielimateriaalia, joissa tuntuu toteutetun monta sellaista ajatusta, joita kaipasi CAMV:n sivuilta. Kieliopin opetuksessa on kiitettävästi irtauduttu vanhoista maneereista.

Tästä tutkimuksesta ei voinut vetää pitkälle meneviä johtopäätöksiä, joiden avulla ratkeaisi oppimiskuorman oikea valikointi ja järjestely. Yksityiskohtaisia kieliopin laskentataulukkoita laatiessani ajattelin, että samalla menetelmällä oppikirjan tekijä voisi suunnitella etukäteen kappalekohtaisesti elementtien esiintymisjärjestyksen, jakauman ja kokonaisesiintymien määrän. Vaikeat kieliopin asiat sijoitettaisiin helppoon ympäristöön ja joissakin kappaleissa keskityttäisiin opettamaan vaikeita virke- ja nominaalirakenteita. Nämä esiintyisivät näissä ensi kertaa ja kielioppi selostaisi käyttöä, jonka jatkeena ne voisivat toistua tehtävissä. Tekstin tulisi olla osittain sen verran keinotekoinen, että rakenteet opetettaisiin sen avulla selvästi ja järjestelmällisesti ja niitä kerrattaisiin riittävästi. Keskusteluteksti ei ansioistaan huolimatta tunnu olevan paras ainoana kielenopetusmateriaalina.

CAMV ei voinut perustua virallisiin opetustavoitteisiin, koska sellaisia ei ole olemassa. Kurssin laatijan velvollisuus on tarkoin suunnitella opetustavoitteet ja käyttötilanteet, jottei oppilaan aika kulu turhanpäiväisen materiaalin opiskelemiseen. Itseilmaisuus ainekset on annettava tutusta ympäristöstä. Uusia kieliopin tutkimuksia olisi koetettava hyödyntää valikoidulla niistä kustakin niiden parhaat antimet. Kielioppi voitaisiin esittää tehokkaammin piirrosten, kaavioiden ja tekstissä esiintyvien tehosteiden avulla kuin nyt vesitetessä säännöt vaikean terminologian tai leppoisan epäselvyyden takia. Aikuisopiskelijaa olisi autettava järkevin, puhekielellä esitetyin selityksin, "suostutteluin" ja oppimispsykologisin keinoin voitamaan torjuntakausi ja tarrautuminen suomen kielen tuttuihin rakenteisiin kohdatessaan vieraan kielen erilaisen rakenteen. Aikuisopiskelijan itsekunnioitus vaatii kuitenkin, että hänen annetaan edetä opetuksessa järjestelmällisesti luottaen siihen, että kirjasta on hyötyä vieraan kielen opiskelussa.

LÄHDEKIRJOJA

- CAMV Järvi, Irja ja Leena Saramies 1970. Come Along-Mukaan vain. 6. muuttamaton painos, Tapiola:Weilin & GÖös.
- Mackey, William F. 1969. Language Teaching Analysis. London: Longman.
- Ahti, Helena 1972. Englannin Frekvenssisanakirja. Porvoo: WSOY.
- Black, Colin 1971. English in the Junior School. 3 textbooks analysed. Suomen sovelletun kielitieteen (AFinLA) julkaisuja N:o 2, Turku.
- Fries, Charles C. 1958. The Structure of English. New York.
- Halliday, M.A.K., A. McIntosh ja P. Strevens 1968. The Linguistic Sciences and Language Teaching. London.
- Hornby, A.S. 1968. A Guide to Patterns and Usage in English. Oxford.
- Quirk, R., S. Greenbaum, G. Leech ja Jan Sidney 1972. A Grammar of Contemporary English. London.
- Rantalaiho, K. 1969. Vieraiden kielten opetusmenetelmistä kansalais- ja työväenopistoissa. Tiedon ja taidon tiellä. Helsinki.
- Rivers, W.M. 1972. Vieraan kielen opettamisen psykologia. Jyväskylä: Gummerus.
- Roberts, Paul 1964. English Syntax. New York.
- Sinclair, J.Mc. 1972. A Course in Spoken English: Grammar. London.
- Strang, Barbara M.H. 1965. Modern English Structure. London.